

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET HOLİSTİK PERSPEKTİF

Editör
Mehmet Gedik

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET HOLİSTİK PERSPEKTİF

Editör: Mehmet Gedik

Yayın No.: 1414
ISBN: 978-625-398-161-7
E-ISBN: 978-625-398-162-4
Basım Sayısı: 1. Basım, Şubat 2023

© Copyright 2023, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Seval Sezer -seval@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Mehmet Gedik

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Gedik, Mehmet.

Disiplinlerarası Sosyal Hizmet -Holistik Perspektif- / Mehmet Gedik

1. Basım, XXVI + 518 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-398-161-7

E-ISBN: 978-625-398-162-4

1. Sosyal Hizmet 2. Disiplinlerarası 3. Holistik (Bütüncül) 4. Manevi Destek 5. Ekosistem

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezh, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519

Beştepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

*Bu kitap;
insanlar arasında fark gözetmeksizin onur ve
haysiyet dokunulmazlığına dikkat eden,
bu bağlamda insana hizmet sunan kutlu görevlilere ve
ailelerine adanmıştır.*

Bilim ve sanat, takdir görmediği yerden geç eder.

İbni-i Sina

BÖLÜM YAZARLARI

TEMA I: DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET

1. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET “HOLİSTİK YAKLAŞIM”

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Gedik - İZÜ- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mehmet.gedik@izu.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-2421-5092>

2. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI EKLEKTİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Araştırma Görevlisi Zeynep Uyanık Negiz - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, zeynepuyanik90@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-0144-8627>

TEMA II: DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET VE SAĞLIK

3. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI PERSPEKTİFTEN SAĞLIK ve SOSYAL HİZMET

Dr. Öğr. Üyesi Beyza Erkoç - KMÜ- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, beyzahatipoglu@windowlive.com,
<https://orcid.org/0000-0002-0035-6782>

4. BÖLÜM TIBBİ SOSYAL HİZMET

Doç. Dr. Halil Şengül - İZÜ- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, halil.sengul@izu.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0001-5745-0369>

Dr. Arzu Bulut - Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, abulut@bandirma.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0001-7362-5667>

5. BÖLÜM KLİNİK PSİKOLOJİ ve KLİNİK SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Feyza Beki - İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, feyzabeki@medipol.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7656-1566>

6. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI RUH SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET

Dr. Öğr. Üyesi Adem Kalebaşı - İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, admklbs@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-9768-0476>

TEMA III: DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

7. BÖLÜM MANEVİ SOSYAL HİZMET VE UYGULAMA ALANI

Doç. Dr. Harun Ceylan - Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, harun.ceylan@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9047-2316>
Hesna Kesen - Doktora Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana bilim Dalı, hesna.kesen@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1118-4306>

8. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI GERİATRİ VE GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMET

Dr. Dr. Öğr. Üyesi Sami Kalaycı - Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, samiklyc@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0981-9595>

9. BÖLÜM DEĞER, BİLGİ VE BECERİ BOYUTLARIYLA ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMET

Dr. Öğr. Üyesi Fikri Keleşoğlu - Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, fikrikelesoglu@gmail.com, fkelesoglu@bandirma.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3736-0179>

10. BÖLÜM SOSYAL HİZMET VE SOSYAL İÇERME

Dr. Öğr. Üyesi Merve Nur Oktar - Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, mnoktar@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8149-2809>

11. BÖLÜM AİLE DESTEK ÇALIŞMALARI VE SOSYAL HİZMET

Dr. Esin Tüccar - Sosyal Hizmet, esintuccar@gmail.com, <https://orcid.org/0000-00028349-6042>

12. BÖLÜM AİLELERLE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI MERCEĞİNDE HELİKOPTER EBEVEYNLİK OLGUSU

Araştırma Görevlisi Yelda Yılmaz - İZÜ- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, yelda.yilmaz@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0129-5130>

13. BÖLÜM ÇOCUK REFAHI VE PATERNALİZM: KURUMSAL BAKIM UYGULAMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Melike Boztilki - ÜÜ - Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, melike.boztilki@uskudar.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7892-3847>

TEMA IV: DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET ALANLARI

14. BÖLÜM ANTROPOLOJİ VE SOSYAL HİZMET

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Karataş - Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, mustafa.karatas@ksbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0998-2552>

15. BÖLÜM SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA İLİŞKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Engin Güneş - Selçuk Üniversitesi, Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, engin.gunes@selcuk.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2171-0066>

16. BÖLÜM SOSYAL HİZMET VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ

Dr. Öğr. Görevlisi Selahattin Aydın - İstanbul Kent Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, selahattin.aydin@kent.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-5031-9066>

17. BÖLÜM DİSİPLİNLERARASI ADLİ SOSYAL HİZMET

Araştırma Görevlisi Ülçay Ecenur Avcı - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, ulçay.avci@erzincan.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0001-6009-174X>

18. BÖLÜM TARİHSEL GELİŞİMİ VE İŞLEVSEL BOYUTLARIYLA ORDUDA SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Doktora Öğrencisi Hesna Kesen - Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana bilim Dalı, hesna.kesen@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1118-4306>
Doç. Dr. Harun Ceylan - Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, harun.ceylan@yalova.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9047-2316>

TEMA V: AVRUPA'DA DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

19. BÖLÜM SOSYAL GÜVENLİK BAĞLAMINDA ALMANYA SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ VE SOSYAL YARDIM SİSTEMİ

Dr. Mustafa Uyanık Sosyal Hizmet, muyanik@hasene.org,
<https://orcid.org/0000-0002-4847-8965>

20. BÖLÜM ALMANYA'DA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDE GÖÇMEN VE MÜLTECİ ÇALIŞMALARI

Dr. Hakan Aydın - FiLM - Uluslararası Akademisyenler Birliği, aydin70hakan@web.de
<https://orcid.org/0000-0003-3928-9078>
Dr. Öğr. Üyesi Abdulhalim İnam - Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, abdulhaliminam@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8370-3961>

21. BÖLÜM AVRUPA (BELÇİKA) CEZAEVLERİNDE MANEVİ DESTEK HİZMETLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Abdulhalim İnam - Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, abdulhaliminam@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8370-3961>
Doktora Öğrencisi Nagihan Seyis - Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, nagihanseyis@hotmail.de,
<https://orcid.org/0000-0002-4170-8019>

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM YAZARLARI V

EDİTÖRDEN .....XXİ

I. TEMA: DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET

BİRİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET “HOLİSTİK YAKLAŞIM” 3

Mehmet Gedik

GİRİŞ 4

1. SOSYAL HİZMET 5

1.1. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi ve Holistik Yaklaşım 8

1.1.1. Milattan Önce ve Sonrası Sosyal Hizmet 9

1.1.2. On Dokuzuncu Yüzyıl ve Sonrasında Sosyal Hizmet 9

1.1.2.1. Yerleşim Evi Hareketi (Hull House) 11

1.1.3. Yirminci Yüzyılda Sosyal Hizmet 12

2. HOLİSTİZM 14

2.1. Holizm Kavramının Tarihçesi 15

2.2. Holistik Genelci (Bütüncül) Yaklaşım 20

2.2.1. Disiplinlerarası Holistik (Bütünleştirici) Yaklaşım 23

3. İNSAN 27

3.1. Holistik Bir Varlık Olarak İnsan 27

3.3.1. Sosyal Hizmet ve İnsanda Korunması Gereken 5 Temel Değer 29

3.3.1.1. Can-Ruhun (Nefs) Korunması 31

3.3.1.2. Aklının (Zekâ) Korunması 31

3.3.1.3. Dininin (Maneviyat) Korunması 32

3.3.1.4. Neslinin (Aile) Korunması 33

3.3.1.5. Malının (Emek) Korunması 36

4. DİSİPLİNLERARASI İLİŞKİ VE SOSYAL BİLİMLER 37

4.1. Multidisipliner Sosyal Hizmet Mesleği 38

SONUÇ 41

KAYNAKÇA 43

İKİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİNLERARASI EKLEKTİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI..... 47

Zeynep Uyanık Negiz

GİRİŞ	47
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	48
1.1. Temel Kavramlar	48
1.1.1. Disiplin.....	48
1.1.2. İnterdisiplin (Disiplinlerarası)	51
1.1.3. Multidisipliner	53
1.2. Eklektik.....	55
1.2.1. Eklektik Felsefesine Bakış Açısı.....	56
2. SOSYAL HİZMETTE EKLEKTİK UYGULAMALAR	59
2.1. Eklektik Sosyal Hizmet Uygulamasının Hareket Noktası.....	59
2.2. Eklektik Sosyal Hizmet Uygulama Örnekleri	61
3. EKLEKTİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI VE TEMEL ELEŞTİRİLER	63
SONUÇ	65
KAYNAKÇA	67

II. TEMA:

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET VE SAĞLIK

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİSİPLİNLERARASI PERSPEKTİFTEN SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET 73

Beyza Erkoç

GİRİŞ	73
1. SAĞLIK	74
1.1. Sağlığa ve Hastalığa İlişkin Değişen Bakış Açısı	75
1.1.1. Biyomedikal Model	76
1.1.2. Biyopsikososyal Model.....	77
1.2. Sağlığın Bileşenleri	80
1.2.1. Hastalık.....	80
1.2.2. Engellilik	81
1.2.3. Fiziksel İyilik.....	82
1.2.4. Zihinsel İyilik.....	82
1.2.5. Sosyal İyilik	84
2. SOSYAL HİZMET	89
3. SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ.....	90

SONUÇ	92
KAYNAKÇA	92

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TIBBİ SOSYAL HİZMET..... 95

Halil Şengül - Arzu Bulut

GİRİŞ	96
1. TIBBİ SOSYAL HİZMET	97
1.1. Sağlık Tanımı, Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	97
1.1.1. Sağlık Tanımı.	97
1.1.2. Sağlık Hizmetlerinin Sınıflandırılması ve Sosyal Hizmet Uygulamaları ...	101
1.1.2.1. Koruyucu Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	101
1.1.2.2. Tedavi Edici Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uygulamaları ...	102
1.1.2.3. Rehabilitasyon Edici Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	104
1.1.2.4. Sağlık Geliştirilmesi ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	108
2. BİR MESLEK OLARAK TIBBİ SOSYAL HİZMET	111
2.1. Tıbbi Sosyal Hizmet ve Değişim	113
2.2. Hastane Ortamında Sosyal Çalışma	114
2.2.1. Mesleki Beceriler	116
2.2.2. Kişisel Beceriler	118
2.2.2.1. İletişim	118
2.2.2.2. İş Birliği	119
2.2.2.3. Mücadele Ruhu	120
SONUÇ	121
KAYNAKÇA	122

BEŞİNCİ BÖLÜM

KLİNİK PSİKOLOJİ VE KLİNİK SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ..... 127

Feyza Beki

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	128
1.1. Ruh Sağlığı	128
1.2. Sosyal hizmet	128
1.3. Klinik Sosyal Hizmet	128
2. KLİNİK SOSYAL HİZMET VE KLİNİK PSİKOLOJİ İLİŞKİSİ	130
2.1. Ruh Sağlığı Yaklaşımları ve Klinik Sosyal Hizmet	135
2.1.1. Medikal/Tıbbi Model	136

2.1.2. Sosyal Model	136
2.1.3. Biyopsikososyal Model	137
3. KLİNİK SOSYAL HİZMET UYGULAMASI	137
3.1. Klinik Sosyal Hizmet Uygulama Alanı	139
3.2. Dünyada Klinik Sosyal Hizmet Uygulaması	141
SONUÇ	144
KAYNAKÇA	145

ALTINCI BÖLÜM

DİSİPLİNLERARASI RUH SAĞLIĞI VE SOSYAL HİZMET 149

Adem Kalebaşı

GİRİŞ	150
1. RUH SAĞLIĞI	151
1.1. Medikal Model	153
1.2. Psikolojik Model	154
1.3. Sosyal Model	156
1.4. Biyopsikososyal Model	159
2. RUH SAĞLIĞI ALANINDA EKİP ÇALIŞMASI	161
3. RUH SAĞLIĞI ALANINDA SOSYAL HİZMET	166
3.1. Koruyucu Ruh Sağlığı Alanında Sosyal Hizmet	168
3.2. Klinik Sosyal Hizmet	170
SONUÇ	171
KAYNAKÇA	172

III. TEMA:

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

YEDİNCİ BÖLÜM

MANEVİ SOSYAL HİZMET VE UYGULAMA ALANI 177

Harun Ceylan - Hesna Kesen

GİRİŞ	177
1. SOSYAL HİZMET VE MANEVİYAT	179
2. MANEVİ SOSYAL HİZMET	181
3. MANEVİ SOSYAL HİZMETİN TARİHSEL SÜRECİ	183
4. MANEVİ SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	185
4.1. Dünyada Manevi Sosyal Hizmet Uygulamaları	185
4.2. Türkiye’de Manevi Sosyal Hizmet Uygulamaları	187

SONUÇ	189
KAYNAKÇA	191

SEKİZİNCİ BÖLÜM

DİŞİPLİNLERARASI GERİATRİ VE GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMET 195

Sami Kalaycı

GİRİŞ	196
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	198
1.1. Geriatri	198
1.2. Gerontoloji	199
1.3. Gerontolojik Sosyal Hizmet	200
2. GERONTOLOJİK SOSYAL HİZMET UYGULAMA DÜZEYLERİ	202
2.1. Mikro Düzey Uygulamalar	202
2.2. Mezzo Düzey Uygulamalar	204
2.3. Makro Düzey Uygulamalar	206
SONUÇ	208
KAYNAKÇA	210

DOKUZUNCU BÖLÜM

DEĞER, BİLGİ VE BECERİ BOYUTLARIYLA ÇOKKÜLTÜRCÜ SOSYAL HİZMET 213

Fikri Keleşoğlu

GİRİŞ	214
1. SOSYAL HİZMETİN DEĞER BOYUTUNDA ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK	215
1.1. Farklılık	216
1.2. Değerlerin Sınıflandırılması	217
1.3. Kültürel Duyarlılık	226
1.4. Kültürel Farkındalık/Özfarkındalık	229
1.5. Uygulamada Etik İkilem	231
2. SOSYAL HİZMETİN BİLGİ BOYUTUNDA ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK	235
3. SOSYAL HİZMETİN BECERİ BOYUTUNDA ÇOKKÜLTÜRCÜLÜK	238
SONUÇ	241
KAYNAKÇA	242

ONUNCU BÖLÜM

SOSYAL HİZMET VE SOSYAL İÇERME 245

Merve Nur Oktar

GİRİŞ	245
1. SOSYAL İÇERME KAVRAMI	247

1.1. Sosyal İçerme ve Sosyal Dışlanma Diyalektiği.....	249
1.2. Sosyal Dışlanmadan Sosyal İçermeye	250
2. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL İÇERME.....	252
2.1. Sosyal Hizmetin Sosyal İçermeye Sosyal Adalet ve Sosyal Refah Anlayışı.....	254
2.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal İçermedeki Rolü	259
SONUÇ.....	261
KAYNAKÇA	263

ON BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE DESTEK ÇALIŞMALARINI VE SOSYAL HİZMET 267

Esin Tüccar

GİRİŞ	268
1. AİLENİN TANIMI.....	268
1.1. Ailenin Önemi ve İşlevleri	269
1.2. Aile Yaşam Döngüsü ve İhtiyaçların Karşlanması	270
1.3. Ailede Tutumlar	271
1.4. Ailede İletişim ve İşlevleri	272
2. AİLE DESTEK HİZMETLERİNİN GEREKLİLİĞİ	274
2.1. Aile Terapisi ve Ekoller	274
2.2. Aile Eğitim ve Destek Programlarının Önemi	280
SONUÇ.....	281
KAYNAKÇA	283

ON İKİNCİ BÖLÜM

AİLELERLE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI MERCEĞİNDE

HELİKOPTER EBEVEYNLİK OLGUSU..... 287

Yelda Yılmaz

GİRİŞ	288
1. SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİNDE AİLENİN YERİ.....	289
1.1. Planlı Değişim Modelinde Ailelerle Sosyal Hizmet.....	290
2. HELİKOPTER EBEVEYNLİK BİÇİMİ NEDİR, NE DEĞİLDİR?.....	291
1.2. Helikopter Ebeveynliğin Çocukları Üzerinde Görülen Etkiler.....	294
3. HELİKOPTER EBEVEYNLER VE AİLELERLE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI.....	295
4. HELİKOPTER EBEVEYNLİĞE YÖNELİK MULTI-DİSİPLİNER ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	297
SONUÇ.....	299
KAYNAKÇA	301

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK REFAHI VE PATERNALİZM: KURUMSAL BAKIM UYGULAMALARI 305

Melike Boztilki

GİRİŞ	306
1. KURUMSAL ÇOCUK BAKIM UYGULAMALARI	308
1.1. Kurumsal Bakımın Çocuklar Üzerindeki Etkileri	309
2. AMAÇLARI VE SONUÇLARIYLA KURUMSAL BAKIMIN SUIİSTİMALİ	310
2.1. Kurumsal Bakımın Suiistimaline İlişkin Tarihî Örnekler	311
2.2. Kuruluş Bakımının Suiistimaline İlişkin Güncel Örnekler	312
2.2.1. Latin Amerika’da Kuruluş Bakımı Uygulamaları “Savrulan Çocuklar”	312
2.2.2. Doğu Avrupa ve Orta Asya’da Bakım Uygulamaları “SSCB’nin Köklü Mirası”	313
2.2.3. Afrika’da Kuruluşlarda Çocuk Bakım Hizmetleri “Gönüllü Turizmi”	316
2.2.4. Çin’de Kurumsal Bakım Uygulamaları “Kayıp Çocuklar”	319
2.5. Engelli Çocuklar ve Kurumsal Bakım “Sonu Gelmeyen Bir Dışlanma”	322
2.6. Roman Çocuklar ve Kurumsal Bakım “Yaşam Boyu Damgalanma”	323
SONUÇ	325
KAYNAKÇA	326

IV. TEMA:

DİSİPLİNLERARASI SOSYAL HİZMET ALANLARI

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTROPOLOJİ VE SOSYAL HİZMET 331

Mustafa Karataş

GİRİŞ	332
1. ANTROPOJİNİN TANIMI VE NİTELİKLERİ.....	332
2. SOSYAL HİZMET VE ANTROPOJİNİN ORTAK ALANLARI	334
2.1. Sosyal ve Kültürel Antropoloji	335
2.2. Dil Odağında Antropoloji ve Sosyal Hizmet	337
2.3. Kültür ve Sosyal Hizmet	338
2.4. Cinsellik ve Evlilik.....	342
2.5. Antropoloji Odağında Maneviyat ve Sosyal Hizmet	343
SONUÇ	345
KAYNAKÇA	347

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKA İLİŞKİSİ 349

Engin Güneş

GİRİŞ	350
1. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL POLİTİKANIN ORTAK TARİHİ.....	355
1.1. Sosyal Hizmet ve Sosyal Politika Kavramlarının Tanımı	359
1.2. Sosyal Hizmet ve Sosyal Politikaya Getirilen Eleştiriler.....	360
2. LİBERALİZM VE SOSYALİZM	362
3. REFAH DEVLETİNİN DÖNÜŞÜMÜ: ENFORMEL REFAH	365
SONUÇ.....	369
KAYNAKÇA	371

ON ALTINCI BÖLÜM

SOSYAL HİZMET VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ 373

Selahattin Aydın

GİRİŞ	373
1. SOSYAL SERMAYENİN KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVESİ	377
1.1. Eleştirilerin Ortak Noktası	380
1.2. Sosyal Sermaye Kavramının Gereksinimi	381
2. SOSYAL HİZMET SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİNİN TEMEL KARAKTERİ.....	385
2.1. Sosyal Sermaye ve İyilik Hâli.....	387
2.2. Sosyal Sermaye ve Çalışma Hayatı Etkileşimi	388
2.3. Sosyal Hizmet Uygulamalarında Sosyal Sermayenin Rolü	389
SONUÇ.....	391
KAYNAKÇA	392

ON YEDİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİNLERARASI ADLİ SOSYAL HİZMET..... 397

Ülcay Ecenur Avcı

GİRİŞ	397
1. ADLİ SOSYAL HİZMET	398
1.1. Ülkemizde Adli Sosyal Alanında Hizmet Veren Birimler	399
1.1.1. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı	399
1.1.2. Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)	402
1.1.3. Çocuk Koruma Merkezleri.....	403
1.1.4. Denetimli Serbestlik Müdürlükleri	403
1.1.5. Ceza İnfaz Kurumları	404

2. ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI	404
2.1. Çocuk İstismarı	405
2.1.1. Fiziksel İstismar	406
2.1.2. Duygusal İstismar	408
2.1.3. Cinsel İstismar	408
2.1.4. İhmal	409
2.1.5. Sömürü	409
2.2. Çocuk İstismarının Hukuki Boyutu	410
2.3. Çocuk İhmal ve İstismarında Sosyal Çalışmacının Rolü	413
2.4. Çocukla Adli Görüşme	414
SONUÇ	415
KAYNAKÇA	416

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL GELİŞİMİ VE İŞLEVSEL BOYUTLARIYLA ORDUDA

SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI 419

Hesna Kesen - Harun Ceylan

GİRİŞ	419
1. ORDUDA SOSYAL HİZMET	420
1.1. Sosyal Hizmetin Kavramsal Çerçevesi	420
1.2. Orduda Sosyal Hizmetin Tarihsel Süreci	422
2. ORDUDA SOSYAL HİZMETİN MÜRACAATÇI GRUBU	426
2.1. Şehit Yakınları	426
2.2. Gaziler	427
2.3. Askerî Personel	428
2.4. Askerî Personel Aileleri	428
3. ORDUDA SOSYAL HİZMETİN İŞLEVLERİ	429
3.1. Barış Zamanı Orduda Sosyal Hizmet İşlevleri	430
3.2. Savaş Zamanı Orduda Sosyal Hizmet İşlevleri	432
3.3. Orduda Sosyal Hizmet Yaklaşımları	433
3.3.1. Onarıcı Müdahaleler (Rehabilitasyon)	434
3.3.2. Teşvik Edici Müdahaleler (Sağlama)	434
3.3.3. Destekleyici (Danışmanlık)	434
3.3.4. Sosyal Politika Savunuculuğu ve Sosyal Değişim	434
3.3.5. Proaktif Müdahaleler (Araştırma)	435
SONUÇ	435
KAYNAKÇA	436

V. TEMA:
AVRUPA'DA DİSİPLİNERARASI SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

ON DOKUZUNCU BÖLÜM
SOSYAL GÜVENLİK BAĞLAMINDA ALMANYA SOSYAL HİZMET DİSİPLİNİ VE
SOSYAL YARDIM SİSTEMİ 441

Mustafa Uyanık

GİRİŞ	442
1. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE SOSYAL YARDIM İLİŞKİLERİ	443
2. FEDERAL ALMANYA'DA İLK SOSYAL GÜVENLİK UYGULAMALARI	446
2.1. Sanayileşme Döneminde Süreci Etkileyen Faktörler	446
2.2. Federal Almanya Sosyal Yardım Gelişim Süreci	448
2.2.1. Birinci Dünya Savaşı Dönem (Bismarck Dönemi)	448
2.2.2. Birinci Dünya Savaşı ve Sonrası Weimar Cumhuriyeti ve NSDAP Dönemi.....	450
2.2.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem	453
2.3. Federal Almanya'da Sosyal Hizmetlerin Alanı ve Ek Düzenlemeler.....	455
3. FEDERAL ALMANYA REFAH DEVLETİ VE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ	456
SONUÇ	460
KAYNAKÇA	462

YIRMİNCİ BÖLÜM
ALMANYA'DA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDE
GÖÇMEN VE MÜLTECİ ÇALIŞMALARI 463

Hakan Aydın - Abdulhalim İnam

GİRİŞ	464
1. ALMANYA MÜLTECİ VE SIĞINMACI POLİTİKALARI.....	464
1.1. Almanya'da Sığınmacı ve Mülteciler	465
1.2. Sığınma Müracaatları ve Bu Esnada Gerçekleşen İşlemler	466
1.3. İlk Yerleşme Sonrası Gerçekleşen İşlemler ve Gelişmeler.....	468
1.3.1. Vatandaşlığa Kabul Şartları	468
1.3.2. Sığınmacıların ve Mültecilerin Din Değiştirmesi.....	469
1.3.3. Almanya'da 9 Bin Kayıp Sığınmacı Çocuk.....	469
1.4. Alman Devletin ve İslami Kurumlarla Ortak Sosyal Hizmet Çalışmaları	470
2. ALMANYA'DA İSLAMİ STK'LARIN SIĞINMACI VE MÜLTECİLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARI	471
2.1. STK'ların Sosyal Hizmetleri	472
3. SIĞINMACILARA/MÜLTECİLERE YÖNELİK "GÜVEN ORTAMI" VE SALDIRILAR	474

3.1. Sosyal Hizmet Kapsamında Danışmanlık ve Destek Hizmetleri	475
SONUÇ	476
KAYNAKÇA	477

YIRMI BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA (BELÇİKA) CEZAEVLERİNDE MANEVİ DESTEK HİZMETLERİ 479

Abdulhalim İnam - Nagihan Seyis

GİRİŞ	480
1. SOSYAL HİZMET VE MANEVİYAT İLİŞKİSİ	481
2. BELÇİKA CEZAEVLERİNDE MANEVİ DANIŞMANLIK	484
2.1. Belçika'nın Yapısı	484
2.2. Belçika'da Suç Oranları	485
2.3. Belçika Cezaevlerinde Manevi Destek Hizmetleri	486
2.4. Cezaevi Manevi Destek Hizmet Uygulamalarında Aranılan Şartlar	487
3. BELÇİKA'DA "CEZAEVİ MANEVİ DANIŞMANLIK" ÖRNEĞİ	489
3.1. Çalışmaya İlişkin Bulgular	490
3.1.1. Cezaevlerinde Destek Hizmetlerinin Gerekliliği ve Önemi	490
3.1.2. Çalışmaların Hedef Kitle, Kapsamı ve Kitleye Yaklaşım Tarzı	492
3.1.2.1. Göçmen Kökenli Mahkûmlar	493
3.1.2.2. Suça Sürüklenen Çocuklar	493
3.1.3. Cezaevlerinde Manevi Destek Hizmetlerinin Kanuni/Hukuki Dayanakları	495
3.1.4. Cezaevlerinde Manevi Destek Uygulayıcı Olma Şartları	496
3.1.5. Cezaevlerinde Manevi Destek Uygulamaları	497
3.1.5.1. Belçika Cezaevinde Manevi Destek Görevlisinin Bir Günü	499
3.1.5.2. Dinî Gün ve Gecelerde Yapılan Etkinlikler	500
3.1.6. Müslüman Mahkûm ve Manevi Destek Uygulayıcıların Karşılaştığı Sorunlar	501
SONUÇ	502
KAYNAKÇA	504

ÖZ GEÇMİŞLER 507

EDİTÖRDEN

Türkiye, 6 Şubat 2023 tarihinde Malatya merkezli en az 10 ilimizi etkisi altına alan iki depremle (asrın felaketi) karşı karşıya kalmış, birinci derecede 13 milyon insanımızı doğrudan, ikinci derecede ülkenin tüm insanlarını ve aynı zamanda tüm insanlığı madden ve manen bütün olumsuzluklarıyla etkilemiştir. Her şeyden önce bu felakette yaşamlarını kaybedenlere Allah'tan rahmet temenni ederken Türkiye'mizin başı sağ olsun, geride kalanlarımıza sabır ihsan eylesin inşallah.

İnsanlığın karşılaştığı bütün felaketler, özellikle de depremler, insan ve topluma yönelik bütün disiplinleri doğrudan ve/veya dolaylı ilgilendirmektedir. Doğal afetler, birey, aile ve toplumsal yitiklerinin yanı sıra toplumsal uyum ve sosyal çevrelerin de yitirilebilmesine neden olmaktadır.

Tam da bu perspektiften konu ele alındığında toplumların her kesimine yönelik hizmetlerin disiplinler anlamda sosyal sağaltım ve sosyal rehabilitasyon boyutlarıyla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Ekosistem bağlamında bütün doğal afetler eklektik mesleki perspektifleri, birbirleri ile ilişkilendirerek sorunların disiplinler boyutlarda ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Yani birey ve toplumla ilişkilendirilen her türlü hizmetlerin disiplinlerarası sosyal hizmet boyutlarıyla holistik anlamda ele alınmasının nedeni önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu anlamda; mikro düzey gönüllülere, mezo düzey aile ve sivil toplum kurumlarına, makro düzey devlet ve kamu kuruluşlarına oldukça ihtiyaç duyulmaktadır. Bireysel girişimlerin, STK'ların sundukları bütün hizmetlerin sürdürülebilir bir potansiyele dönüştürülmesi açısından, disiplinler ilişkilerin bilimsel doğrultuda yönetilebilmesi insan ve toplumların faydasına sunulması tüm insanlığın başlıca görevlerindedir.

Sosyal hizmet; bir bilim, bir disiplin ve bir meslek olarak ekosistemin vazgeçilmez değeri, bir insan hakları ve aynı zamanda bir sosyal politikadır. Dolayısıyla bu çalışmada, sosyal hizmet perspektifinden disiplinlerarası holistik (bütüncül) dinamik ilişkilerin ne denli önemli olduğunu altı çizilmektedir. Mikro düzey birey, mezo düzey aile ve makro düzey toplumların ekosistem içerisinde sürdürülebilir refahının sağlanmasında, sorunların sosyal hizmet perspektifinden anlaşılabilmesi ve çözümlere ilişkin stratejilerin öngörülebilmesi amaçlanmıştır. Büyük sistem kapsamında

her bir olgu hızlı değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu bağlamda üst sistemlerin alt sistemlerle olan dikey ve yatay ilişkilerinden oldukça etkilenen insan, bu hızlı değişimlerin tam merkezinde yer almaktadır. İnsan için sürdürülebilir değişimlerin sağlanabilmesi; sosyal disiplinlerin insan hakları, sosyal adalet ve ortak sorumluluk bilinciyle bütün eklektik uygulamaların sosyal hizmet uzmanları tarafından ortaya koyulması ekosistemin yaşanılabilir ve güvenilir kılınması açısından önem arz etmektedir. Bütün disiplinler biyopsikososyal varlık olarak insanı ekosistemin en değerli kutsanmış varlığı olarak görmektedir. Bu gerekçelerle insan ve toplum refahının sağlanmasında sosyal hizmetlerin multidisipliner perspektifte geliştirilmesi, insanın “din-maneviyat (Allah)”, “toplum (çevre)” ve doğa (tabiat) gibi üç değerli “Hâl Yasası” ile ilişkilendirilerek sorunların holistik anlamda çözümlenmesi oldukça önemli bir husustur.

Sosyal hizmet elbette ki Evrensel Temel İnsan Hakları'nı dikkate alan “hak temelli”liği disiplinlerarası temsil eden bir insan hakları mesleğidir. Bu bağlamda “insan merkezli” farklı dünya görüşleri üzerinden anlaşdırılmaya çalışılmış ve sürekli eleştirilerin odağında yer almıştır. Zaman zaman holistik değerlendirilmelerden dinî-manevi, geleneksel ve kültürel referanslarından uzaklaştırılmış, seküler ve rasyonel insan dayatmalarına maruz bırakılmıştır. Bütün bu yönleri ile sosyal hizmet mesleği söz konusu hesaplaşmalar neticesinde aracı bir enstrümana dönüştürülmesi hem insanı ve hem de yeni bir rasyonel toplumu sorunlu hâle dönüştürmüştür. Bu sorunlu yönleriyle de endüstrileştirilmiş bir sosyal hizmet aynı zamanda aydınlanmacı modernist bir dünya görüşünün temsil niteliğinde olduğu iddiaları da sürekli gündemde tutulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla günümüzde sosyal hizmetlerin insan haklarını dikkate alan disiplinlerarası ilişkilerinde farklı sorunları üretmekten ziyade sorunlara bütüncül perspektifte çözüm üretebilen bir disiplin ve mesleğe dönüştürülmesi önem arz etmektedir.

Dünyanın mevcut dijitalleşme, hızlı değişim ve dönüşümü insan ve toplum ihtiyaçlarının da farklılaşarak çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu hızlı değişim süreci özellikle sosyal bilimlerde disiplinlerarası ilişkilere daha da ihtiyaç duyulduğunu, bütün mesleklerin inovatif hizmet alanları ile geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda sosyal hizmet disiplinine ilişkin yapılması gereken yeni çalışmaların özgünlüğü, mevcut belirlenmiş kuramların (teori) ötesinde insan ve toplum sorunlarının çözümlenmesi, yeni söylem ve farklı düşüncelerin üretilebilmesi olmalıdır. Böylece sosyal hizmet uzmanları ve okuyucularının bu bakış açıları üzerinden farklı düşüncelere sevk edilebilmesi mümkün olacaktır.

Bir akademik disiplin ve bir mesleki alan olan sosyal hizmet, modern toplumsal düzenin insan haklarını temel alan ve sosyal refahı hedefleyen sistemin önemli bir bileşenidir. Dolayısıyla sosyal hizmet; bireyin sağlığı, sosyal işlevselliği ve refahı ile toplumsal ahengin ve refahın korunmasını amaçlayan pek çok farklı disiplinle etkileşim hâlinindedir. Sosyal hizmetin işte bu disiplinlerarası holistik (bütüncül) yönünü temel alan bu kitap, beş ana tema ve yirmi bir bölümden oluşmaktadır. Söz konusu temalar ve temaları oluşturan alt başlıklar, sosyal hizmet bilgi birikimine katkı sağlanması amacıyla belirlenmiştir. Bölümlerin her biri, ilgili alanda uzman akademisyenler tarafından kaleme alınmıştır. Bu yönleriyle kitabın, sosyal hizmetlere ilişkin tüm alanlarda değerlendirilebileceği gibi lisans ve lisansüstü sosyal hizmet derslerinde “ders kitabı” olarak da okutulması amaçlanmıştır.

Disiplinlerarası sosyal hizmet ve mesleğe ilişkin uygulamalar bu kitapta beş tema üzerinden ele alınmıştır.

I. Tema; “Disiplinlerarası Sosyal Hizmet” başlığı altında, *“Disiplinlerarası Sosyal Hizmet ve Holistik Yaklaşım”* bölümü sayın *Mehmet Gedik* tarafından *“Disiplinlerarası Eklektik Sosyal Hizmet Uygulamaları”* bölümü sayın *Zeynep Uyanık-Negiz* tarafından kaleme alınarak sosyal hizmet disiplininin bir meslek olarak diğer disiplinler ile ilişkilendirilmesinin gerekliliğine yer verilmiştir.

Bu bağlamda 1. Tema’da ele alınan her iki başlıkta; kitap çalışmasının temelini oluşturan disiplinlerarası sosyal hizmet konusunun gerek bilim dünyasında ve gerekse günlük yaşamda mesleki uygulamalara nasıl nüfus ettiği akademik perspektiften incelenmeye çalışılmıştır. Özellikle eklektik anlamda mesleki uygulamaların mikro, mezzo, makro ve exo-dinamik ilişkilerin “teorik (bilgi)” ve “pratik (eylem)” ilişkilerinin holistik/bütüncül perspektifte ele alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

II. Tema; “Disiplinlerarası Sosyal Hizmet ve Sağlık” başlığı altında, *“Disiplinlerarası Bakış Açısıyla Sağlık ve Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Beyza Erkoç*, *“Tıbbi Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Halil Şentürk ve Arzu Bulut*, *“Klinik Psikoloji ve Sosyal Hizmet İlişkileri”* bölümü sayın *Feyza Beki*, *“Disiplinlerarası Ruh Sağlığı ve Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Adem Kalebaşı* tarafından kaleme alınarak sosyal hizmet disiplininin bir meslek olarak sağlık, tıp, psikoloji (ruh bilimi) ile olan holistik/bütüncül yaklaşımlar üzerinden dikkate alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Bu bağlamda II. Tema’da ele alınan dört başlıkta; sosyal hizmetin eklektik anlamda mikro düzey bireysel uygulamalarında farklı sağlık konularının bütüncül perspektifler üzerinden ele alınması toplumun sağlıklı gelişim ve dönüşümü açısından oldukça önem arz ettiği derinlemesine ele alınmıştır. Sosyal hizmet ve sağlık disiplininin bilgi kaynaklarına dikkat çekilerek birbirleri ile arasındaki ilişkilerin ve birbirini nasıl beslediğinin önemi vurgulanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü’nün “sağlık” konusunu bireyin fiziksel sağlığının ötesinde psikolojik ve sosyal sağlığı ile birlikte ele aldığı hususlarına dikkat çekilmiş, sağlık hizmetlerinin sunulduğu kurumlarda, hizmet alanların fiziksel tedavilerin ötesinde sosyal destek ihtiyaçlarının gereksinimleri dikkate alınmıştır. Aynı zamanda psikoloji alanında kullanılan birçok terapi uygulamaları, psikolojik ölçme ve değerlendirme testleri, klinik sosyal hizmet alanında müracaatçılara müdahale süreçleri de işlenerek bireye yönelik psikolojik yaklaşımların holistik anlamda ne denli önemli olduğu ele alınmıştır. Bu noktada klinik psikolojide yaygın bir şekilde kullanılan kognitif/bilişsel terapi, bilişsel davranışçı terapi, psikanalitik terapi, logoterapi, EMDR terapi ve şema terapi gibi yöntemler sosyal hizmet uygulamalarında da kullanıldığına ilişkin bilgiler ele alınmıştır.

III. Tema; “Disiplinlerarası Sosyal Hizmet Uygulamaları” başlığı altında, *“Manevi Sosyal Hizmet ve Uygulama Alanı”* bölümü sayın *Harun Ceylan* ve *Hesna Kesen* tarafından, *“Disiplinlerarası Geriatri ve Gerontolojik Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Sami Kalaycı*, *“Değer, Bilgi ve Beceri Boyutlarıyla Çokkültürcü Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Fikri Keleşoğlu*, *“Sosyal Hizmet ve Sosyal İçerme İlişkisi/Perspektifi”* bölümü sayın *Merve Nur Oktar*, *“Aile Destek Hizmetleri ve Sosyal Hizmet”* bölümü sayın *Esin Tüccar*, *“Ailelerle Sosyal Hizmet Uygulamaları Merceğinde Helikopter Ebeveynlik Olgusu”* bölümü sayın *Yelda Yılmaz*, *“Çocuk Refahı Alanında Paternalizm: Kurumsal Destek/Bakım Uygulamaları”* bölümü sayın *Melike Boztilki* tarafından kaleme alınmıştır.

Bu bağlamda III. Tema’da ele alınan yedi başlıkta; sosyal hizmet disiplininin bir meslek olarak dinî-manevi rehberlik/danışmanlık alanlarında ne denli önemli olduğu konularına işlenmiş, aynı zamanda küresel yaşlanma konularında geriatri ve gerontolojik sosyal hizmet uygulamaları eklektik perspektiften incelenmiştir. İnsan yaşamının son evresi olan “yaşlılık dönemi” bireylerin fiziksel, sosyal, sağlık, psikolojik ve ekonomik anlamda oldukça zorlandığı bir dönem olup, bireyin çevresi ve toplum ile olan bütün disiplinler ilişkilerinde disiplinler sosyal hizmet yaklaşımlarının ne denli önemli olduğuna dikkat çekilmiştir. Yine sosyal hizmet uygulamalarında çokkültürcü yaklaşım ve sosyal içerme konuları mikro, mezzo ve makro ölçeklerde ele alınarak

değerlendirilmiştir. Mezzo düzey aile destek hizmetleri ve ailelerle sosyal hizmet uygulamalarında ebeveynlik olguları ele alınarak bireylerin aile içerisinde güçlendirilmesinin sağlıklı toplumların oluşturulmasında ne denli önemli olduğu konularına dikkat çekilmiştir.

IV. Tema; “Disiplinlerarası Sosyal Hizmet Alanları” başlığı altında, “Antropoloji ve Sosyal Hizmet” bölümü sayın *Mustafa Karataş* tarafından, “Sosyal Hizmetin Sosyal Politika İlişkisi” bölümü sayın *Engin Güneş*, “Sosyal Hizmet ve Sosyal Sermaye İlişkisi” bölümü sayın *Selahattin Aydın*, “Disiplinlerarası Adli Sosyal Hizmet” bölümü sayın *Ülcay Ecenur Avcı*, “Tarihsel Gelişimi ve İşlevsel Boyutlarıyla Orduda Sosyal Hizmet Uygulamaları” bölümü sayın *Hesna Kesen* ve *Harun Ceylan* tarafından kaleme alınarak sosyal hizmet disiplininin bir meslek olarak diğer farklı sosyal disiplinler ile aralarındaki “exo-dinamik ilişkiler”i ele alınmıştır.

Bu bağlamda IV. Tema’da ele alınan beş başlıkta; insanın toplum içerisinde gelişimini disiplinler anlamda antropoloji odağında ele alınarak yorumlanmış ve sosyal hizmet mesleği ile arasındaki ilişkilerde kesişen boyutlarına dikkat çekilmiştir. Özellikle sosyal hizmet disiplini ile multidisipliner ilişkileri olan antropoloji biliminin insan davranışlarında inanç sistemlerinin toplumları nasıl şekillendirdiği konuları özenle işlenmiştir. Sosyal hizmet bir insan hakları mesleği olarak sosyal politikalar ile de ilişkilendirilmektedir. Bu çerçeveden hareketle sosyal hizmet ve sosyal politika arasındaki ilişkiler bilgi, felsefe, tarih ve kültürler açısından ele alınarak incelenmiştir. Sosyal ve beşerî bilimlerin temel kavramlarından olan “sosyal sermaye” kavramı sosyal hizmet perspektifinde oldukça sık kullanılan kavramlardandır. En belirgin anlamda sosyal ilişkiler ve sosyal ağların, normların, vatandaşlık bilincinin, güven ve dayanışma gibi toplumsal değerlerin bireyleri kaynaklarla buluşturabilmenin sosyal hizmet disiplini açısından nedenli önemli olduğu konuları detaylarıyla analiz edilmiştir.

Çalışmanın en önemli bölümlerinden birisini oluşturan “adli sosyal hizmet” konularının tanımı ve kapsamı, küresel anlamda ve özellikle de Türkiye’de hizmet veren kurumsal yapılanmalar üzerinden ele alınarak değerlendirilmiştir. Sosyal hizmet adalet ve hukuk ilişkileri incelenmiş, adli destek, mağdur hizmetleri, adli görüşmeler, çocuk izleme ve koruma, denetimli serbestlik ve ceza infaz kurumları sosyal hizmet disiplini bağlamında rol ve sorumlulukları incelenmiş, adli sosyal hizmetlerin bu kurumlar bünyesindeki işleyişi ve ceza adalet mekanizmasında sosyal hizmetin farkındalığı ele alınarak incelenmiştir. Orduda sosyal hizmet konusu sosyal hizmet perspektifinde oldukça dikkatlerden kaçan bir konudur. Ordu

mensupları görevleri gereği vatana ve millete yönelik hizmetler sunarken oldukça zor şartlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Aynı şekilde ordu mensuplarının aileleri de birçok zorlukları birlikte içselleştirerek yaşayabilmektedirler. Bütün bu hususlar dikkate alınarak ordu mensuplarına yönelik bütün sunulması gereken sosyal hizmetlerin gerek günlük yaşamlarında ve gerekse çatışma ve savaş dönemlerinde ne türden uygulamaların sunulmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

V. Tema; “Avrupa’da Disiplinlerarası Sosyal Hizmet Uygulamalarından Örnekler” başlığı altında, “*Sosyal Güvenlik Bağlamında Almanya Sosyal Hizmet Disiplini ve Sosyal Yardım Sistemi*” bölümü sayın *Mustafa Uyanık* tarafından, “*Almanya’da Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Hizmet Perspektifinde Göçmen ve Mülteci Çalışmaları*” bölümü sayın *Hakan Aydın ve Abdulhalim İnam*, “*Belçika Cezaevlerinde Manevi Danışmanlık*” bölümü sayın *Abdulhalim İnam ve Nagihan Seyis* tarafından ele alınmıştır.

Bu bağlamda V. Tema’da ele alınan bu üç başlıkta; Avrupa’da disiplinlerarası sosyal hizmet uygulamalarından bazı örnekler yer verilmiştir. Özellikle Batı Avrupa ülkeleri arasında disiplinler sosyal hizmet ve sosyal sistem açısından oldukça önem arz eden Federal Almanya’nın sosyal sistemine yer verilerek sosyal sigorta uygulamaları sosyal politika perspektifinde incelenmiştir. Bunun yanında yine küresel anlamda oldukça sorunlu boyutlara taşınan Federal Almanya’da sığınmacı ve mülteci krizleri insan hakları boyutların ele alınarak çifte-standart uygulamalar sosyal hizmet perspektifinde ele alınarak incelenmiş, Almanya’da göçmen STK’ların sosyal hizmet faaliyetlerine yer verilmiştir. Bütün bunların yanı sıra cezaevlerinde bulunan tutuklulara yönelik manevi destek hizmetlerinde öne çıkan bir Belçika örneğinden hareket ederek, tutuklulara yönelik manevi danışmanlık hizmetleri sosyal hizmet perspektifinde ele alınarak incelenmiştir.

Editörlüğünü yapmış olduğum bu eserin oluşturulmasında gerek yurt içi ve gerekse yurt dışında üniversite, kurum ve kuruluşlarda hizmet sunan tüm bölüm yazarlarımıza özverili katkılarından dolayı çok teşekkür ederim Kitabımızın redakte edilmesinde katkılarını esirgemeyen İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü araştırma görevlileri Merve Dalmaz ve Yelda Yılmaz’a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu kitap çalışmasına ilişkin hizmetimizin, sosyal hizmet mesleği ve disiplinine ve aynı zamanda tüm okurlarına katkı sağlaması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Gedik

Şubat 2023, İstanbul